ئەختەم ئۆمەر

غېرىب-سەنەم

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

ئەختەم ئۆمەر

غېرىب-سەنەم

(رومان)

1

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据

艾里甫与赛乃姆：维吾尔文/ 艾合塔木·吾买尔著．— 乌鲁木齐：新疆人民出版社，2009．8
ISBN 978—7—228—11824—3

Ⅰ．艾… Ⅱ．艾… Ⅲ．长篇小说 — 中国 — 当代 — 维吾尔语(中国少数民族语言) Ⅳ．I247．5

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2009)第063780号

责任编辑	巴力江·孜帕尔
责任校对	热娜古丽·阿不力米提，阿孜古丽·克力木
封面绘画	哈孜·艾合买提
封面设计	艾克拜尔·沙力
出版发行	新疆人民出版社
地　　址	乌鲁木齐市解放南路348号
电　　话	0991-2827472
邮　　编	830001
经　　销	新疆维吾尔自治区新华书店
印　　刷	新疆新华印刷厂
开　　本	880×1230毫米 1/32
印　　张	36．625
版　　次	2009年8月第1版
印　　次	2009年8月第1次印刷
印　　数	1 — 5000册
定　　价	(上、下) 90．00 元

مۇھەررىردىن

ئالدىنقى ئەسىرنىڭ 80 ـ، 90 ـ يىللىرىدا ئۇيغۇر ئەدەبىياتى قوشۇنىدا ئىزدىنىش روھىغا باي بىر تۈركۈم ياش يازغۇچىلار يېتىشىپ چىقىپ، ئۆزلىرىنىڭ مەزمۇن، بەدىئىي ئۇسلۇب جەھەتتە ئالاھىدە خاراكتېرلىنىپ تۇرىدىغان مۇنەۋۋەر ئەسەرلىرى ئارقىلىق ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنى بېيىتتى، ئۇنىڭغا ھۆسن قوشتى. ئەختەم ئۆمەر بۇ سەپتە سالماقلىق ئورۇن تۇتىدىغان تونۇلغان يازغۇچىلارنىڭ بىرىدۇر.

يازغۇچى ئەختەم ئۆمەر 1962 ـ يىلى دولان دىيارى — مەكىتتە تۇغۇلغان. 1981 — 1983 ـ يىللىرى قەشقەر دارىلمۇئەللىمىنىنىڭ مەكىت شۆبىسىدە ئوقۇغان. ئوقۇش پۈتكۈزگەندىن كېيىن ئىلگىرى ـ ئاخىر مەكىت، قەشقەرلەردە ئوقۇتقۇچى، ئىتتىپاق كومىتېتى كادىرى، دىكتور بولۇپ ئىشلىگەن. 1990 ـ يىللارنىڭ بېشىدا ئۈرۈمچىگە يۆتكىلىپ كېلىپ، تەڭرىتاغ كىنو ئىستۇدىيىسىدە سېنارىست بولۇپ ئىشلىگەن. ھازىر شىنجاڭ ئوپېرا ـ تىياتىرىدا سېنارىستلىق خىزمىتى بىلەن شۇغۇللانماقتا.

ئۇنىڭ ئەدەبىي ئىجادىيىتى 1980 ـ يىللارنىڭ دەسلەپىدە باشلانغان بولۇپ، «تۇغاچ»، «كىنوخانا ئىشىكىدە» قاتارلىق ھېكايىلىرى بىلەن ئوقۇرمەنلەرنىڭ دىققەت ـ ئېتىبارىنى قوزغىغان. شۇنىڭدىن كېيىن ئۈزلۈكسىز پروزا ئىجادىيىتى بىلەن شۇغۇللىنىپ، «قېرى قىز»، «سېغىنىش كۈيى»، «ئاق جۇۋان»، «ئاھ، رەھىمسىز دەريا»، «ئاھ، مېنىڭ كىندىك قېنىم»، «قۇرتلاپ كەتكەن كۆل» قاتارلىق نۇرغۇنلىغان ھېكايە ـ پوۋېستلارنى ئوقۇرمەنلەر ھوزۇرىغا سۇنغان. 1990 ـ يىللاردا

رومان ئىجادىيىتىگە كىرىشىپ «يېگانە ئارال»، «باياۋاننىڭ سىرى» قاتارلىق رومانلارنى ئىجاد قىلغان. ئۇنىڭ ئاساسلىق ئىجادىيەت مۇۋەپپەقىيەتلىرىگە ۋەكىللىك قىلىدىغان ھېكايە ـ پوۋېست، رومانلىرى نەشرىياتىمىزنىڭ بۈگۈنكى زامان ئۇيغۇر ئەدەبىياتىدىكى مۇنەۋۋەر يازغۇچىلارنىڭ تىپىك ئەسەرلىرىنى سىستېمىلىق نەشر قىلىش پىلانى ئاساسىدا 2008 ـ ۋە 2009 ـ يىلى نەشر قىلىندى.

ئەختەم ئۆمەر رېئالىستىك ئەدەبىي ئۇسلۇبنى ئاساس قىلغان يازغۇچى. ئۇ ئەدەبىي ئىجادىيەتتە ئۆزى كۆرگەن، ئاڭلىغان رېئال نەرسىلەر ھەققىدە پىكىر يۈرگۈزۈشكە ئادەتلەنگەن. شۇڭا، ئەسەرلىرىدە دادىل، مۇستەقىل پىكىر يۈرگۈزۈپ باشقىلار يارىتىپ باقمىغان يېڭى ئوبراز، يېڭى پېرسوناژ ۋە يېڭى ئۇسلۇبلار ئارقىلىق باشقىلار تېخى دېمىگەن ئەھمىيەتلىك، يېڭى پىكىرلەرنى ئوتتۇرىغا قويغان. ئۇ ئەسەرلىرىدە ئاساسلىق تەكلىماكان ۋادىسىدىكى دولان ئۇيغۇرلىرىنىڭ تۇرمۇش، ئۆرپ ـ ئادەتلىرىنى، مەنىۋى دۇنياسىنى، ئاق كۆڭۈل، باتۇر، چىدامچانلىقتىن ئىبارەت پىسخىك ئالاھىدىلىكىنى ئەكس ئەتتۈرگەن. ئەنئەنىۋى مەدەنىيەت، تىل جەھەتتىكى خاسلىقلىرىنى روشەن نامايەن قىلىپ بەرگەن. بىر قىسىم ئەسەرلىرىدە ئىجتىمائىي تۇرمۇشنىڭ ھەر قايسى تەرەپلىرى ــ ئائىلە، نىكاھ، مۇھەببەت، كىشىلىك مۇناسىۋەت، خىزمەت ـ كەسىپ دېگەندەك تۈرلۈك تېمىلار جانلىق، تەسىرلىك ئەكس ئەتتۈرۈلگەن.

«غېرىب ـ سەنەم» ئەختەم ئۆمەر ئىجادىيىتىدىكى ئەڭ يىرىك ئەسەر ھېسابلىنىدۇ. ئاپتور مەزكۇر ئەسەردە ئۇيغۇر كلاسسىك داستانى «غېرىب ـ سەنەم»نى ئاساسىي سۇژېت قىلغان ھالدا مول بەدىئىي تەپەككۇر، جىددىي، قىزىقارلىق ۋەقە ـ تەپسىلاتلار ئارقىلىق غېرىب ـ سەنەمدىن ئىبارەت بىر جۈپ ياشنىڭ ئەگرى ـ توقاي مۇھەببەت سەرگۈزەشتىسىنى سۈرەتلەپ بەرگەن.

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com

شۇنىڭ بىلەن بىللە، شاۋاز باشچىلىقىدىكى نەپسانىيەتچى، قارا نىيەت، ھىيلە - مىكىرچىلەرنىڭ قاراخانىيلار ئىلىنى ھالاكەت يولىغا باشلاشتەك رەزىل ئەپتى - بەشىرىسىنى ئېچىپ بەرگەن. پۈتكۈل ئەسەرنىڭ جەريانىدىن چىنلىق بىلەن ساختىلىق، ياخشىلىق بىلەن يامانلىق، گۈزەللىك بىلەن سەتلىك ۋە ئالىيجانابلىق بىلەن رەزىللىكنىڭ ئۆتكۈر كۈرىشى ئەكس ئېتىپ تۇرىدۇ. ئەسەرنىڭ ئىدىيىۋى مەزمۇنى چوڭقۇر، بەلگىلىك تەربىيىۋى ئەھمىيەتكە ئىگە..

شۇنى ئالاھىدە ئىزاھلاپ ئۆتۈشكە تېگىشلىككى، مەزكۇر ئەسەرنىڭ «غېرىب - سەنەم» دېگەن تېمىسىغا مۇۋاپىق ھالدا كىتابنىڭ مۇقاۋىسىغا جامائەت ئەربابى، ئاتاقلىق رەسسام غازى ئەھمەد ئەپەندىنىڭ تىپىك ئەسەرلىرىنىڭ بىرى بولغان «غېرىب - سەنەم» ناملىق ئەسىرى ئىشلىتىلدى. بۇ رەسىم رەسسام غازى ئەھمەد تەرىپىدىن 1962 - يىلى سىزىلغان بولۇپ، ئەينى چاغدىكى «سولچىل» خاتا لۇشيەننىڭ تەسىرى تۈپەيلىدىن ئۇرۇمچىدە ئاشكارا ھالدا كۆيدۈرۈلۈپ، مەنئى قىلىنغان. ئېلىمىزدە ئىسلاھات - ئېچىۋېتىش سىياسىتى يولغا قويۇلۇپ، ئەدەبىيات - سەنئەتنىڭ باھارى يېتىپ كەلگەندىن كېيىن، غازى ئەھمەد ئەپەندى مەزكۇر رەسىمنى ئۆزى ساقلاپ قالغان فوتو نۇسخىسى ئاساسىدا قايتا سىزىپ چىققان ھەمدە 1980 - يىللارنىڭ باشلىرىدا جامائەتچىلىك بىلەن قايتا يۈز كۆرۈشتۈرگەن. كېيىن بۇ رەسىم خەلقئارادىكى پارىژ، توكيو، موسكۋا قاتارلىق چوڭ شەھەرلەردە كۆرگەزمىلەرگە قويۇلغان... بۇ رەسىمنىڭ «غېرىب - سەنەم» رومانىغا ئىشلىتىلىشى رومانىنىڭ جەلىبكارلىقىنى تېخىمۇ ئاشۇرغۇسى.

مۇندەرىجە

بىرىنچى باب 1
ئىككىنچى باب 35
ئۈچىنچى باب 63
تۆتىنچى باب 91
بەشىنچى باب 123
ئالتىنچى باب 162
يەتتىنچى باب 199
سەككىزىنچى باب 233
توققۇزىنچى باب 273
ئونىنچى باب 309
ئون بىرىنچى باب 343
ئون ئىككىنچى باب 376
ئون ئۈچىنچى باب 410
ئون تۆتىنچى باب 444
ئون بەشىنچى باب 478
ئون ئالتىنچى باب 512
ئون يەتتىنچى باب 539
ئون سەككىزىنچى باب 567
ئون توققۇزىنچى باب 597
يىگىرمىنچى باب 629
يىگىرمە بىرىنچى باب 661
يىگىرمە ئىككىنچى باب 693
يىگىرمە ئۈچىنچى باب 724

يىگىرمە تۆتىنچى باب 758

يىگىرمە بەشىنچى باب 792

يىگىرمە ئالتىنچى باب 827

يىگىرمە يەتتىنچى باب 862

يىگىرمە سەككىزىنچى باب 895

يىگىرمە توققۇزىنچى باب 929

ئوتتۇزىنچى باب 961

ئوتتۇز بىرىنچى باب 993

ئوتتۇز ئىككىنچى باب 1028

ئوتتۇز ئۈچىنچى باب 1064

ئوتتۇز تۆتىنچى باب 1098

ئوتتۇز بەشىنچى باب..1128

بىرىنچى باب

تومۇز يېقىنلاپ كەلگەن ھامان ئىسسىقكۆل ئەتراپىدا پەيدا بولىدىغان چىدىغۇسىز ئىسسىق ئادەمنى قاسقاندا ھوردىغاندەك چىلىق - چىلىق تەرگە چۆمدۈرۈۋېتىدۇ. كۆل ئەتراپىدىكى ئاتنىڭ قارنىغا كەلگۈدەك ئۆسكەن خىلمۇخىل ئوت - چۆپلەر، كىشىنىڭ مەستلىكىنى كەلتۈرگۈدەك چىرايلىق چېچەكلىگەن بولۇپ، ھەسەل ھەرىلىرى، رەڭدار كېپىنەكلەر نازۇك چېچەكلەرنى سۆيۈپ، پۇراپ، سەيلە قىلماقتا ئىدى. چۆپلەر ئارىسىغا چۆككەن، باشلىرى ئاندا - ساندا كۆرۈنۈپ قالىدىغان قويلار سىمىزلىكتىن ئۆزلىرىنى تارتالماي، شوخ سەكرەپ قېچىپ يۈرۈۋاتقان قوزىلىرىنى چاقىرىپ سوزۇپ مەرىشەتتى. ساغلىقلارنىڭ يېلىنلىرى ئېشىلىپ، سۈت تامچىپ كەتكەنىدى. قوزىلار بولسا ئانىنىڭ ئەنسىز مەرەشلىرىگە پىسەنت قىلماستىن گۈللەر ئارىسىدا ئېگىز - پەس ئۇچچۇشۇپ يۈرگەن رەڭدار كېپىنەكلەر، بال ھەرىلىرىنى قوغلاپ ئېگىز - پەس سەكرىشىپ شوخلۇق قىلىشاتتى. بۇ ۋاقىتتا پادىچىلار ئىنەكلەرنى، بايتاللارنى، تۆگىلەرنى سېغىپ سۈتلەرنى يىغىشتۇرۇپ بولالماي قالاتتى، بەزىدە قوي - ئۆچكىلەرنى سېغىشقا ۋاقتى يەتمەيتتى. پۈتۈن ئىسسىقكۆل بويلىرى، بۇركۈت تېغى يايلىقى، تالاس ۋادىسى، پەرغانە ۋادىسىدىكى يايلاقلار گۈلگە تولغانىدى. يايلاقلاردىن سۈتلەر، سىرىقمايلار، ھەسەللەر قاراخانىيلارنىڭ يازلىق پايتەختى بولغان بالاساغۇن شەھىرىگە توشۇلاتتى. ئەڭ ئېسىللىرى خان جەمەتىگە، ۋەزىرلەرگە، سەردار - سەركەردە، سەرۋازلارغا يەتكۈزۈلەتتى، ئۇلاردىن ئاشقىنىلا بازار - رەستىلەرگە چىقاتتى. بۇنداق چاغدا پايتەخت بالاساغۇن

شەھىرىنىڭ قېتىق ـ قايماق بازىرىنىلا ئەمەس، پۈتۈن شەھەرنى سۈت ـ قېتىق، قىمىز، ئايرانىنىڭ پۇرىقى قاپلايتتى. شۇنداق بىر مەمۇرچىلىق پەيتىدە بالاساغۇن ئەتراپىدا ئەل ئارىسىدا ئىچ سۇرۇش كېسىلى ئەۋج ئالدى. بۇنىڭدىن ئوردا ئەھلى چۆچۈدى. بىر قىسىم «ئۆلىما ـ ئالىم»لار كېسەلنىڭ سەۋەبى مۇھىتنىڭ بۇلغانغانلىقىدىندۇر؛ بۇنىڭ تەدبىرى مەھەللە، ھويلا ـ ئارامىلارغا دەرەخ ئەھيا قىلماقلىقتۇر، دەپ پەتىۋا چىقاردى. شۇڭا قاراخانىيلارنىڭ سەپرا، مىجەزى چۇس خاقانى شاھى ئابباس ئۆيى ئەتراپىغا سۆگەت، جىگدە، تېرەك تىكمىگەن، ھويلىسىغا رەيھان، سەبدەر گۇل، نامازشامگۇل ئۆستۈرمىگەن پۇقرانى تۇتۇپ ۋاسىچ قەلئەسىگە بىر يىللىق خەندەك كولاش، سېپىل سوقۇش ھاشىرىغا ياكى قىشلىق ئوردا قەشقەرگە سېپىل سوقۇش ھاشىرىغا پالاشنى ياساق قىلغانىدى. ھەممە ئادەم خانىنىڭ ھاشىرىغا تۇتۇلۇپ قېلىشتىن ھەزەر ئەيلەپ، باغۋارانلىرى، مەھەللىسىگە سۆگەت، جىگدە، تېرەك سېلىشتىن، رەيھانگۇل تېرىشتىن قالمايتتى. شۇڭا، ئەتراپى سۈت ـ قېتىقلىق يايلاق بىلەن ئورالغان بالاساغۇن شەھىرى رەيھان پۇرايتتى. بالاساغۇن شەھىرىنى يات ئەللىكلەر رەيھان پۇرايدىغان شەھەر دەپمۇ ئاتايتتى. بوۋاي ـ مومايلارمۇ بۇ شەھەرنىڭ شەنىگە ئاتاپ قوشاق ـ بېيىتلار قاتاتتى. شۇنداق بولۇشىغا قارىماي، شاھى ئابباسنىڭ تومۇز ئىسسىقى قىستاپ كەلگەندە شىكار خۇمارى تۇتتى. ئەلمىساقتىن تارتىپ خانىشنىڭ كۆزى يورۇشقا قىرىق كۈن قالغاندا خاقانلارنىڭ شىكارغا چىقىش نامى بىلەن ئىستىراھەت قىلىش ئۈچۈن تاغ ئارىسىغا كېتىش ئادىتى بار ئىدى. شاھى ئابباس دانا ۋەزىرى ھەسەن بۇيرۇق بىلەن مەسلىھەتلىشىپ، پايتەخت بالاساغۇن شەھىرىدىن ئاتلىنىپ، قويۇق قارىغاي، ئارچا، قېيىن بىلەن قاپلانغان، ئاق قار، كۆك مۇزلۇق بۇركۈت داۋنىدىن ئارتىلىپ ئۆتۈپ، نارىن دەرياسى بويىدا شىكار قىلىپ ئۈچىرشىدىغانغا كېلىشتى. شاھى ئابباس

باقاۋۇل قوشۇنىدىن تارتىپ تاكى ئوۋ ئىتلىرى، بۈركۈت - قارچىغا، ئامراق مۈشۈكلىرىگىچە ئېلىپ ئۈدۈل بۈركۈت تېغىغا كىرىپ كەتتى. ئۇ مېڭىش ئالدىدا بوشىنىشقا قىرىق كۈن قالغان خانىش مېھربانۇ بىلەن دۇئا قىلىشىپ خوشلاشتى. ھەسەن ۋەزىر بۈيرۈق تېكىن ئوخشاشلا ھامىلىدار ئاغىچىسى نىگار ئايىم بىلەن دۇئا بېرىپ خوشلاشتى - دە، سەردار - سەركەردە، بەگ، نۆكەرلىرى بىلەن بىللە بۈركۈت، قارچىغا، شۇڭقار، ئوۋ ئىتلىرىنى ئېلىپ، ئۈدۈل نارىن دەرياسى بويىغا قاراپ يولغا چىقتى.

خان ۋە ھەسەن بۈيرۈق تېكىنگە ۋاكالىتەن ئوردىنىڭ كۈندىلىك ئىشلىرىغا ئىشىك ئاغىسى شاۋاز ۋاقىتلىق نائىپ (خانغا ۋاكالىتەن ۋاقىتلىق ئىش بېجىرگۈچى) لىققا تەيىنلىنىپ قېلىپ قالدى. شاھنىڭ شىكارغا ئاچىققان ئادىمى ئەڭ يېقىن ئادىمى ئىدى. شاھنىڭ ھەسەن ۋەزىرنى ئەتىۋارلىشى ئىشىك ئاغىسى شاۋازغا ھار كەلدى. ئۇ بۇ ئىشلارغا قاراپ، قارا كۈننىڭ سايىسىغا مۈپتىلا بوپتىمەن، دەپ ئويلىدى. بۈنى پۈتۈنلەي ئوڭ قول ۋەزىر ھەسەن بۈيرۈقتىن بولغان، دەپ تونۇغان شاۋاز دەسلەپتە ئاچچىق، ئەتىسى ئوغا يۈتۈپ، ئۆگۈنى ئىچىگە پاتۇرالمىغان بۇ زەھەر تۈپەيلى ھەسەن ۋەزىرنى كۆزدىن يوقىتىش رەزىل نىيىتىگە كەلدى.

ئەمدى گەپنى شاھى ئابباسقا يۆتكەيلى. شاھى ئابباس يارەنلىرى بىلەن بۈركۈت داۋىنىدىن ئۆتۈپ، دەريا بويىغا چۈشتى. بۈك - باراقسان ئورمان بىلەن قاپلانغان، سۈيى سۈزۈك، ئەلۋەك نارىن دەرياسى بويىغا شاھانە چېدىر تىكىلگەندى. شاھ چېدىرىنىڭ ئەتراپىغا بىرقانچە ئۈششاق چېدىرلار تىكىلگەن بولۇپ، چېدىرلار ئەتراپىدا قىلىچ - نەيزە، ئوقيا، پالتا بىلەن قوراللانغان سەپراس قاراۋۇللار قېتىپ تۇرۇشاتتى. ئوردا مۈلازىملىرى ئالدىراش مال سويۇپ، داش قازانلاردا گۆش قاينىتىۋاتاتتى، ئاشپەز - ھۆپىگەرلەر كاۋاپ

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com

پىشۇرماقتا. مانتىپەزلەر مانتا، سامسا، پولۇ پىشۇرماقتا. كېنىزەكلەر شاھانە چېدىردىكى شاھانە داستىخانغا ھەر خىل ھۆل - قۇرۇق مېۋە، يېمەك - ئىچمەكلەرنى تىزىش بىلەن ئالدىراش ئىدى.

تۇران ئىسىملىك بىر ئاتلىق چاپارمەن تاغدىن ئېقىپ چۈشكەن شارقىراتما ئالدىدىن جىلغا سۈيىنى كېچىپ ئۆتتى - دە، ئاتنى ئۇچقاندەك چاپتۇرۇپ چېدىرغا قاراپ كېلىۋاتقاچ توۋلىدى:

— شاھ ئالىيلىرى شىكاردىن ياندى! شاھىنشاھ شىكاردىن ياندى!

تاغنىڭ ئېگىز چوققىسىدا ئاتلىق بۇرغۇچى بۇرغا چالدى. چېدىر ئەتراپىدىكى مۇلازىم، چاكار، دېدەكلەر تېخىمۇ پايپېتەك بولۇشۇپ، ئۇياق - بۇياققا يۈگۈرۈشتى. چاكارلار شاھ چېدىرىنىڭ ئالدىغا ئالدىراش پاياندار سالدى. سازەندە - مۇقامچىلار سازلىرىنى تەڭكەش قىلىپ ناخشا توۋلاشقا باشلىدى. ئۇسسۇلچى قىزلار پاياندار ئەتراپىدا ئۇسسۇلغا چۈشتى. ھەيۋەتلىك ئاتلىق شىكارچىلار سېپىنىڭ ئالدىدا شاھى ئابباس ۋە ئۇنىڭ ئوردا ئەركانلىرىدىن جالالىدىن شەيخ، ھەربي ۋەزىر قاسىم پالۋان، تۆھپىكار ئالي سەركەردە سالاھىدىن ئەتتارى قاتارلىقلار كەلمەكتە. ئۇلارغا ئەگەشكەن ئوردا نۆكەر - ياساۋۇللىرى تېز - تېز مېڭىپ، ئۇسسۇلچى، كېنىزەكلەر قورشاپ ئۇسسۇل ئويناۋاتقان پاياندار چۆرىسىگە كەلدى. شاھ پەرىزاتتەك ئۇسسۇلچى قىزلارغا ھەۋەس بىلەن قارىدى. سازەندىلەر بولسا سازلىرىنى زوق بىلەن چېلىپ، ناخشا ئېيتماقتا ئىدى.

كۆڭۈل ئۇچقۇنلىرى پەرۋاز ئۇرار ئۇچماققا ئاسمانە،
بەلەن ئۇچقان بىلەن زاغۇ زەغەم ئەلەمدە بار ئۇل ناز.
سەۋەبسىز، تىكەنسىز، مۇشەققەتسىز گۈلزار بولماس،
رىيازەت چەكمىگۈنچە يار ۋەسلىگە يېتىپ بولماس.

...

شاھى ئابباس ئارام ئېلىۋاتقان شۇ پەيتتە ئىشىك ئاغىسى شاۋاز «مۇھىم ئىش توغرۇلۇق شاھتىن يولىيورۇق سوراش» باھانىسىدە ئون ئىككى ئاتلىق نۆكەرنىڭ ھىمايىسىدە بۇ يەرگە يېتىپ كەلدى.

ھەشەمەتلىك شاھ ئوردىسى. ئېغىر ئاياغ خانىش مېھرىبانۇنىڭ ئاي ـ كۈنى يېقىنلىشىپ قالغان بولۇپ، ھۇجرىسىدا بېلىگە تايىنىپ، پۇتىنى تەستە يۆتكەپ، دېدەكلەرنىڭ ياردىمىدە ئاستا مېڭىۋاتاتتى. پاكىز قېرىغان تۇغۇت ئانىسى مەريەم بۇۋى كىرىپ ئۇنىڭغا تەزىم قىلدى. تۇغۇت ئانىسى بىلەن بىللە كىرگەن دېدەكلەر غوجىدارى ئايشە پەرۋاز دېدى:

— ئالتۇن بويلىرى ئامان بولغاي، مېھرىبانۇ خانىش ئايىم ! يەتتە ئىقلىم بويىچە ئايىغى يارىشىملىق، قولى ساقىيقۇشتەك يەڭگىل، توققۇز تۇمەن بوۋاقنى ساق ـ سالامەت تۇغدۇرۇپ، شاھىنشاھنىڭ مۆتىۋەر بۇۋىم دېگەن ئالتۇن دەستەك ئىنئامىغا سازاۋەر بولغان تۇغۇت ئانىسى مەريەم بۇۋى ئانا ئۆزلىرىنىڭ ئاياغلىرىدا ھازىر بولدى.

مەريەم بۇۋى مېھرىبانۇ خانىشنىڭ قولىنى سۆيۈپ تەزىم قىلدى.

— ئالتۇن تەنلىرى ساق، تۇغۇتلىرى ئاق بولغاي، خانىش ئايىم.

— تۇغۇتۇمدىن ئەنسىرەۋاتىمەن، بۇۋى ئانا، — دېدى خانىش.

— كۆڭۈللىرىنى توق، ئۆزلىرىنى شوخ تۇتسىلا خانىش ئايىم. ئۇستىخانلىرىغا قارىسام بالا ئوڭ تۇرىدۇ. بالىسى قورساقتا تەتۈر تۇرۇۋالغان قانچىلىغان ئانىلارنى ساق ـ سالامەت تەۋەللۇت قىلدۇرغانمەن. ئاللا خالىسا سىلىنىمۇ ئاقيوللۇق قىلىپ ئالتۇن مەلىكەمنىمۇ قۇچاقلىرىغا ساق ـ سالامەت سالىمەن، — دېدى بۇۋى ئانا. چىرايىدىن تەبەسسۇم يېغىپ تۇرغان مېھرىبانۇ خانىش بۇ گەپنى ئاڭلاپ، قاپاقلىرى تۈرۈلدى.

— نېمە، نېمىدەپ جۆيلۈۋاتىدىلا بۇۋى ئانا؟ پاقالاندەك شاھزادە دېمەي، نېمە مەلىكە دەپ جۆيلۈيدىلا؟ ئاغزىلىرىغا تاش - تۇپراق، — دېدى خانىش.

مەريەم بۇۋى دەرھال تىزلىنىپ، خانىشتىن ئەپۇ سورىدى.

— ئەپۇ قىلسىلا، خانىش ئايىم، بىر قوشۇق قېنىمدىن كەچسىلە، مەن ناماقۇل.

— مەريەم بۇۋى، ئاغزىلىرىنى چايقاپ گەپ قىلسىلا، نېمىدەپ خانىش ئايىمنى خاپا قىلىدىلا؟ مۇشۇ ئاي، مۇشۇ كۈندىمۇ خانىش ئايىمنىڭ دىلىغا ئازار بېرەمدىلا؟ ھەتتا شاھ ئالىيلىرىمۇ خانىش ئايىمنىڭ كۆڭلىنى ئاياپدىغان تۇرسا، — دېدى ئايشە.

مەريەم بۇۋى ئۆزىنى كاچاتلاپ دېدى:

— مەن ئۆلۈمگە لايىق، خانىش ئايىم، مىڭ ئۆلسەممۇ ئازلىق قىلىدۇ.

— بولدى، ئۆزلىرىنى ئۇرمىسىلا. شاھ ئالىيلىرى بىلەن ئىككىمىز بويىمىزغا قىل ئارغامچا سېلىپ قىرىق كېچە - كۈندۈز ئېتىكاپتا ئولتۇرۇپ ئاللادىن ئوغۇل بالا تىلەپ، ئون يەتتە يەرگە مەسچىت، يۈز يەرگە كۆۋرۈك، ئالتە ئايلىق كارۋان يولى، قىرىق توققۇز يەرگە ئۆتەڭ - ساراي، يەتمىش ئىككى يەرگە ھامام - سەرراپ سالدۇردۇق. بارلىق يېتىم بالىلارنى مەدرىسىگە ئوقۇشقا ئېلىپ بېشىنى سىلىدۇق. يالغۇز ئوغۇلنى لەشكەرلىككە تۇتۇشتىن ئازاد قىلدۇق. يەتتە يىل بولغاندا ئاللاغا زارىمىز يېتىپ ئاران قورساق كۆتۈردۇم، تەختكە ۋارىسلىق قىلىدىغان بىر شاھزادىگە زارمىز.

مېھرىبانۇ خانىش شۇنداق دەپ كۆزلىرىدىن تارام - تارام ياش تۆكتى.

— قورساقتىكى بالىنىڭ قىز ياكى ئوغۇللۇقىنى بىر ئاللادىن باشقا ئىنس - جىن بىلمەيدۇ، نېمىدەپ بۇنداق جۆيلۈيدىلا؟ — دېدى ئايشە.

— مېنى ئەپۇ قىلسىلا، ئالىيلىرى، — دېدى مەريەم بۇۋى.

— ئېيتسىلا، نېمىشقا شۇنداق دەيدىلا، بۇۋى ئانا؟ — سورىدى مېھرىبانۇ خانىش ئۆزىنى بېسىۋېلىپ.

— بىز توققۇز ئەۋلاد تۇغۇت ئانىسى. بۇ ھۈنەر ماڭا ئانامدىن قالغان. شۇڭا ئېغىر بوي ئاياللارغا بىر قارىساملا...

— بولدى، سۆزلىمىسىلە، چىقىپ كەتسىلە.

خانىش مەريەم بۇۋىنىڭ سۆزىنى بۆلۈپ، قولىنى سىلكىپ تەتۈر قارىۋالدى. ئايشە چىقىپ كېتىشكە ئىشارەت قىلدى. مەريەم بۇۋى تەزىم قىلغىنىچە كەينىچە مېڭىپ چىقىپ كەتتى.

— ئايشە، مەن تەشۋىشلىنىۋاتىمەن، شاھ ئالىيلىرىغا خەۋەر بەرسەك، شاھىم شىكاردىن قايتىپ كەلسە بولماسمۇ؟ — دېدى خانىش.

— بولماسمىكىن، خانىش ئايىم، ئاتام زامانىدىن تارتىپ خانىش يەڭگىپ قىرىقى توشمىغۇچە پادىشاھ شىكاردىن قايتىپ كەلسە بولمايدۇ. بۇ پادىشاھلىقنىڭ قانۇنى، بۇنى ھېچكىم بۇزالمايدۇ، — ئايشەنىڭ چىرايى سۇرلۈك تۈس ئالدى.

— شاھى ئاباس بۇزسا بولمامدۇ؟

— شاھىمىز ئۇنداق قىلسا ئوردا ئىچىدە پىتنە - پاسات تېرىلىپ، پادىشاھلىقتا ئىسيان كۆتۈرۈلىدۇ، خانىش ئايىم ...

— ئۇھ، نېمىدېگەن پۈتىقى تولا قائىدە بۇ؟ قورسىقىم نېمانداق يوغان؟

— قوشكېزەك تۇغامدىلا تېخى خانىش ئايىم، بىرى ئالتۇندەك شاھزادە، بىرى ئايدەك مەلىكە.

— ئاغزىڭغا ناۋات. ئىنىكئانىلار تەييار بولدىمۇ؟

— پۈتكۈل پادىشاھلىقتىن توققۇز ئايال ئىنىكئانىلىققا تاللاندى. ئۇلارغا ساغلاملىق، پاكىزلىق، چىراي، بوي، ئەقىل - پاراسەتتىن ئىمتىھان قىلىندى. ھازىر ئۆزلىرىنىڭ كۆزدىن كەچۈرۈشلىرىنى كۈتۈۋاتىدۇ، — دېدى ئايشە.

— ئۇلارنىڭ سۈتلىرى بوۋاقلىرىغا خىل كېلىۋاتامدۇ؟ — سورىدى خانىش.

— خاتىرجەم بولسىلا، خانىش ئايىم. ئۇلار قاتتىق تاللاشتىن ئۆتكەنلەر، — دەپ جاۋاب بەردى ئايشە.
— ئۇلارنىڭ تېگىنى سۈرۈشتۈرۈش مۇھىم، تېگى پەسلەردىن بولۇپ قالمىسۇن، — دېدى خانىش.
— بىزدە توقسان توققۇز تۈرلۈك شەرت بار، خانىش ئايىم، — دېدى ئايشە.
— بوپتۇ بىر - بىرلەپ كىرسۇن، مەن ئۇلار بىلەن سۆزلىشىپ باقاي.
— خوپ، خانىش ئايىم!
جىلغىدىكى شاھ چېدىرىدا شاھى ئابباس ۋە ئۇنىڭ يېقىنلىرى — ۋەزىر - ۋۇزرالىرى شاھانە داستىخاندىكى نېمەتلەرگە ئېغىز تەگكەچ قىزغىن سۆھبەتلىشىۋاتاتتى، كېنىزەكلەر شاھنى يەلپۈش، مۇلازىملار چاي، مەي - شاراب قۇيۇش بىلەن ئاۋارە ئىدى.
— بۈگۈنكى شىكاردىن قۇرۇق قول يېنىپ ھاردۇق چىقمىدى، — دېدى شاھى ئابباس ئەپسۇس بىلەن.
— پۈتۈن بىر كۈنلۈك شىكاردا پەقەت بىرلا كېيىك ئۇچرىۋىدى، ئاتمىدىلا ئالىيلىرى، — دېدى قاسىم ۋەزىر.
— ئاتقۇم كەلمىدى.
— كىشىنىڭ كۆڭلى تارتمىسا...
قاسىم ۋەزىر شۇنداق دېيىشىگە جالالىدىن شەيخ سۆز ئالدى:
— ۋەزىرئەزەم، بۇ رەھىمدىللىكنىڭ ئالامىتى، رەھىمدىللىك ياخشىلىقتىن بېشارەت بېرىدۇ.
شۇ چاغدا بۈك - باراقسان ئورمان بىلەن قاپلانغان تاغ ئارىسىدا چىرايلىق بىر بوغاز كېيىك ئوتلاپ يۈرەتتى. ھەسەن ۋەزىر كېيىكنى كۆرۈپ نۆكەرلىرىگە توختاشقا بۇيرۇق قىلدى - دە، ئات ئۈستىدە تۇرۇپلا ئوقيانى كېيىككە توغرىلىدى. ئۇ كىرىچنى تازا تارتىپ قويۇۋېتەي دېگەندە كۆزى بىردىنلا كېيىكنىڭ يوغان قورسىقى ھەم ئېسىلىپ يوغىنىغان يېلىنىغا

چۈشتى. شۇئان كۆزىگە ئېغىربوي ئايالى نىگارئايىمنىڭ تومپايغان قورسىقىنى سىلاپ كۈلۈمسىرىگىنىچە ئۆزىگە قاراپ كېلىۋاتقان، ئۆزى ئۆز ئايالىغا ئوقيا ئاتماق بولغان كۆرۈنۈش كۆرۈنۈپ، چۆچۈپ بېشىنى سىلكىدى ـ دە، ئوقيانى ئاتماي قوللىرىنى چۈشۈردى. بۇنىڭدىن يېنىدىكى نۆكەر ھەيران بولۇپ سورىدى:

— ۋەزىرئەزەم، ئاران ئۆچرىغان كېيىكنى نېمىشقا ئاتمايدىلا؟

— قولۇم بارمىدى، — دېدى ھەسەن ۋەزىر.

— ئەمىسە مەن ئاتاي، ئالىيلىرى.

نۆكەر شۇنداق دەپ دەرھال كېيىكنى قارىغا ئالدى.

ھەسەن ۋەزىر ئۇنىڭ قولىنى قېقىۋەتتى، ئوق ئاسمانغا ئېتىلىپ كەتتى. كېيىك بۇنى سېزىپ قېلىپ قېچىپ ئورمان ئىچىگە كىرىپ كەتتى.

نۆكەر ئەمدى گەپ قىلاي دېيىشىگە ھەسەن ۋەزىر دېدى:

— ئوۋچىلىق رىسالىسىدىكى بوغاز جانلىقلارنى ئوۋلىماسلىق توغرىسىدىكى بايانلارنى ئۇقمىغانمىدىڭ؟

نۆكەر باش ئېگىپ قولىنى كۆكسىگە قويدى.

— بوغازمىكەن؟ كەچۈرسىلە، ئالىيلىرى ! كور ئىكەنمەن، بىلمەپتىمەن.

— بولدى. شاھ ئالىيلىرى بۇ چاغقىچە تۇرالغۇغا يەتتى. قېنى بىزمۇ قايتايلى، — دېدى ھەسەن ۋەزىر.

ھەممىسى ئاتلىرىنى چاپتۇرۇپ تۇرالغۇغا قاراپ يول ئالدى.

مېھرىبانۇ خانىش خاس ھۇجرىسىدا تولغاق ئازابىدا قىينىلىپ ياتاتتى. تۇغۇت ئانىسى مەريەم بۇۋى چۆرە ـ دېدەكلەر بىلەن پايپېتەك بولۇپ، بۇي سېلىپ، ئىسرىقداپ خانىشقا مەدەت بېرەتتى.

بىر چاغدا سىرتتىن بىر دېدەك كىرىپ كەلدى ـ دە، مەريەم بۇۋىنىڭ قۇلىقىغا پىچىرلىدى. مەريەم بۇۋى چۆچۈپ دېدەككە

此为试读,需要完整PDF请访问: www.ertongbook.com